Г: 62.

ХАН І ЙОГО СИН

АБО

УКРАЇНКА-БРАНКА

— І —

ДРУГІ ОПОВІДАНЯ.

ВІННІПЕҐ, МАН.
УКРАЇНСЬКА ВИДАВНИЧА СПІЛКА
1916

Digitized by the Internet Archive
in 2018 with funding from
University of Toronto

https://archive.org/details/khaniohosynabouk00unse

Г: 62

ХАН І ЙОГО СИН

АБО

УКРАЇНКА-БРАНКА

— І —

ДРУГІ ОПОВІДАНЯ.

ВІННІПЕҐ, МАН.
УКРАЇНСЬКА ВИДАВНИЧА СПІЛКА
1916.

KNYHARNIA PASICHNIAKA
860 Main St.
WINNIPEG, MAN.

ХАН І ЙОГО СИН.

... Був в Кримі хан Масолайма ель Асваб і був у него син Толайк Алгалла...

Опертий о великий пень грубого дерева, тими словами сліпий убогий Татарин зачав оповідати одну з старих леґенд Кримського півострова, богатого в такі оповіданя. Довкола оповідача на розкинених каменях знищеної ханської палати сиділа громадка Татар в яскравих халатах і тюбитейках вишиваних золотом.

Був вечер і сонце тихо спускало ся в море. Його червоні проміні пробивались через темно-зелену гущавину довкола розвалин і ясними плямами стелились на камінях, порослих мохом і поперевязуваних сильною зелению блющу.

Вітер шумів на верхах старих дерев і шелест листя лив ся мов би невидимий водяний потік.

Голос сліпого був слабий і дрожав, а з його спокійного, як камінь лиця, не можна було вичитати чогось иншого крім спокою. Слова його текли одно за другим і перед слухачами малював ся образ минувших, богатих силою чутя літ.

— Хан був старий — говорив сліпець — але жінок в його гаремі було богато. І всї любили старця, бо в нім було ще богато сили і огню і пестощі його розніжували і палили; а женщини будуть завсїгди любити того, хто вміє їх пе-

стити, хочби він був і сивий хочби лице його було поморщене. В силї краса — не в нїжности тїла і румянім лици.

Хана всї любили, а він любив найбільше одну полонену козачку з придніпрових степів і завсїгди пестив її і дбав про ню більше, як про других жінок свого гарему, в якім було триста жінок з ріжних земель. Всї вони були гарні, як весняні цвіти і всїм жило ся дуже весело.Чимало смачних, солодких страв казав для них готовити хан і позволяв до схочу танцювати і забавляти ся.

А свою козачку він часто закликав до себе в палату, звідки було видно море і де він для козачки мав все, що потрібне женщинї, щоби її жило ся весело: — і солодкі страви, і дорогі матерії, і золото, і дорогі каменї ріжних барв, і музику, і невиданих птиць з далеких країв і огненні почуваня влюбленого хана.

В своїй палатї він бавив ся з нею цїлі дни знаючи, що син його Алгалла не занапастить слави його ханьства (царства), коли буде скакати вовком по степах України і верне ся кождого разу з богатою добичею, з новими женщинами, з новою славою, лишаючи поза собою страх і попіл, трупів і кров.

Одного разу вернув ся Алгалла з виправи на українські землї і в його честь уряджено величаве свято і всї мурзи з цїлого острова зібрали ся сюда; були забави, гостина; стріляли з луків до очий полонених, пробуючи вдатність руки; і знов пили вихвалюючи хоробрість Алгалли, що був пострахом для ворогів, а засту-

пником держави. А що вже старий хан — той за всіх був рад славі сина. — Гарно було йому старому бачити в своїм синї такого молодця і знати, що коли він, старий, умре, —ханьство буде в сильних руках.

Гарно було знати те все, і він хотячи показати при синови свою велику до него любов, при всіх мурзах і беках, — тут, при забаві, з чашею в руках сказав:

— Добрий ти сину, Алгалло!Слава Аллагови і нехай буде прославлене імя його пророка.

І всї прославили імя пророка хором могучих голосів. Тодї хан сказав:

Великий Аллах! Ще за мого житя він воскресив мою молодість в моїм хоробрім синї і я бачу старими очима, що коли закриє ся перед ними сонце, і коли черваки розточать моє серце, — я буду жити в моїм синови! Великий Аллах і Магомет, правдивий його пророк! Який гарний у мене син! Тверда його рука, сміле серце і ясний розум... Що ти хочеш з моїх рук Алгалло? Скажи, а я дам тобі все, чого забажаєш...

Не затих ще голос хана-старця, як Толайк Алгалла піднїс ся і сказав, блиснувши очима чорними як море в ночи і палаючими як очи чорного орла:

— Дай менї Українку-бранку, пане мій і батьку!

Мовчав хан — мовчав тілько, кілько треба, щоби здавити біль в серци, — а помовчавши, твердо і голосно сказав:

— Бери! Скінчимо забаву і ти возьмеш її.

Загорів цілий Алгалла, великою втїхою заблищали його орлині очи, і він ставши на весь зріст так сказав до хана:

— Знаю, що ти менї даруєш, пане мій і батьку. Знаю я... Твій слуга — твій син. Бери мою кров по одній кроплї на годину — а я двайцятьма смертями умру за тебе.

— Не треба менї нїчого! — сказав хан, і похилила ся на груди його сива голова, увінчана славою довгих лїт, многих вчинків.

Як тілько скінчила ся забава, вони мовчки ступаючи поруч себе, пійшли в гарем.

Ніч була темна і нї звізд, нї місяця не було видно з за хмар, що густим килимом закривали небо.

Довго йшли в темнотї отець і син і заговорив хан ель Асваб:

— Гасне з дня на день моє житє — і щораз слабше бєть ся моє старе серце і щораз менше огню в моїх грудях. Світлом і теплом мого житя була горяча любов Українки. Скажи менї, Толайк, скажи, чи вона тобі так дуже потрібна? Візьми сто, забери всїх моїх жінок, за її одну!

Мовчав Толайк Алгалла вздихаючи.

— Кілька хвиль житя менї ще лишило ся? Не богато днів для мене на земли... Послїдна радість мого житя — вона, ся українська дївчина. Вона знає мене, вона любить мене, — а хтож тепер, коли її не буде, — хто буде любити мене старого? Анї одна з усїх, нї одна, Алгалло!

Мовчав Алгалла...

— А я буду жити знаючи, що ти обіймаєш її, що вона тебе цілує! Для женщини нема ні батька, ні сина, Толайку! Перед женщиною всі ми — мущини, мій сину... З болем буду доживати своїх днів... Ліпше було би, колиб на моїм тілї отворили ся всї рани, Толайку, і точили би мою кров, ліпше, колиб я не пережив сеї ночи мій сину.

Мовчав його син... Зупинились перед дверми гарему і опустивши голови на груди, довго стояли батько і син. Тьма була довкола, хмари летїли по небі, а вітер трясучи листєм, мовби співав, шумів деревами.

— Давно я її люблю, отче... тихо сказав Алгалла.

— Знаю... і знаю, що вона любить тебе — сказав хан.

— Рветь ся моє серце, коли я о нїй думаю.

— А чим наповнене тепер моє старе серце?

І знов замовкли. Вздихнув Алгалла.

— Видно, що правду сказав менї мудрець-мулла — мущинї женщина завсїгди шкідлива: коли вона гарна, то в других побуджає бажанє заволодїти нею, а свого чоловіка віддає на муки заздрости; коли вона дурна, її муж завидуючи другим, терпить від зависти; а коли вона не гарна і не дурна, муж робить її гарною, але зрозумівши, що ошукав ся, знов терпить через ню, через ту жінку...

— Мудрість не лїкарство на біль серця — сказав хан.

— Пожалуймо один другого, отче...

Підніс голову хан і сумно поглянув на сина.

— Убиймо її... — сказав Толайк.

— Ти любиш себе більше, ніж її і мене, подумавши тихо заговорив хан.

— А ти таксамо.

І знов оба замовкли.

— Так! І я також, — сумно сказав хан. Горе зробило його дитиною.

— Щож, убємо?

— Не можу я дати її тобі, не можу — сказав хан.

— І я не можу більше терпіти — вирви у мене серце, або дай мені її...

Хан мовчав.

— Або киньмо її в море з гори.

— Киньмо її в море з гори — повторив хан синові слова, як відгомін синового голосу.

І тоді вони ввійшли в гарем, де вона вже спала на постели, на дорогім килимі. Зупинились перед нею і дивились; довго дивили ся на ню. З очий старого хана сльози текли на його срібну бороду і блищали на ній, як дорогі камені; а син його стояв, світячи очима і скрегочучи зубами, щоб здержати свої почуваня,збудив бранку. Прокинулась вона — і на її лици ніжнім і рожевім, як зорі заяснїли її очи, як васильки. Не запримітивши Алгалли, вона звернула свої рожеві уста до хана.

— Поцілуй мене, старий орле!

— Збирай ся, підеш з нами — сказав тихо хан.

Тепер вона побачила Алгаллу і сльози на о-

чах свого орла і — будучи розумною — все зрозуміла.

— Йду, — сказала вона. Їду. Ні одному, ні другому — чи так рішили? Так і повинні рішати сильні серцем. Йду.

І мовчки всі троє пішли до моря. Йшли вузкими стежками, а вітер шумів, глухо шумів.

Ніжна дівчина була вона, коли встала, але була і горда, — і не хотіла нічого казати.

А коли син хана зауважив, що вона поволи лишає ся за ними, сказав до неї:

— Боїш ся?

Вона блиснула на него очима і показала йому скровавлену ногу.

— Я понесу тебе — сказав Алгалла протягаючи до неї руку. Але вона обняла шию свого старого орла. Взяв хан її на свої руки як пірце і поніс, а вона сидячи на його руках, відхиляла галузки з перед його лиця, боячись, щоби котра не вдарила його в око. Довго вони йшли, аж стало чути гук моря у віддали. І тут Толайк — він йшов поза ними стежкою — сказав батькови:

— Пусти мене на перед, бо я хочу тебе кинжалом в шию ударити.

— Так іди!— Аллах віддасть тобі за твоє бажанє, або простить — його воля, — я-ж твій отець прощаю тобі. Я знаю, що значить любов.

І от вже море перед ними — там низько густе, чорне і без берегів. Глухо заводять його филї глубоко коло скали, — а так темно там в низу і холодно і страшно.

— Пращай! — сказав хан, цїлуючи дївчину.

— Пращай! — сказав Алгалла і поклонив ся її.

Вона заглянула туда, де гули филї і відскочила назад, притиснувши руки до грудий.

— Киньте мене! сказала вона їм.

Протягнув до неї руки Алгалла і застогнав. А хан взяв її в свої руки, притиснув тїсно до грудий, поцїлував, і піднїсши її висше своєї голови, кинув її зі скали.

А глубоко хльопотїли филї і був такий шум що вони оба не чули, коли вона долетїла до води. Нї крику не було чути, нї нїчого. Хан присїв на камени і зачав дивити ся в глубину, в тьму і в далеччину, де море зливалось з небозводом і звідки припливав шумно глухий шум филь; а вітер перелїтав, розвіваючи сиву бороду хана. Толайк стояв над ним, закривши лице руками, як камінь непорушний і мовчучий. Час минав, а на небі плили чорні хмари гонені вітром. А вони були темні і тяжкі, як думи старого хана, що сидїв над морем, на високій скалї.

— Ходїм отче! — сказав Толайк.

— Почекай, — шепнув хан, нїби до чогось прислухуючи ся. І знов минав час, а филї в низу хльопотїли і вітер танцював по скалї, шумлячи деревами.

— Ходїм, отче!

— Почекай ще...

І не один раз казав Толайк Алгалла:

— Ходїм, отче!

А хан все не йшов з місця, де стратив одиноку радість свого послїдного житя.

Та все має кінець. Встав він — могучий і

гордий, встав, нахмурив брови і сказав глухо:

— Ходім!

Пішли вони, але за хвилю хан зупинив ся.

— А чому я іду і куда, Толайку? — запитав він сина. Пощо мені жити тепер, коли все моє житє було в ній? Старий я і вже більше не полюблять, а коли тебе ніхто не любить — нерозумно жити на світі.

— Слава і богацтво є у тебе, отче...

— Дай мені її, а все друге забери собі. То все мертве, — одна любов женщини жива. Нема такої любови, нема житя в чоловіка; убогий він і гідні пожалованя дні його житя. Пращай мій сину! Благословеніє Аллаха над твоєю головою нехай перебуває во всі дни житя твого! І обернув ся хан лицем до моря.

— Отче! — сказав Толайк — отче!... Але більше не міг сказати, так, як нічого не можна більше сказати чоловікови, до котрого усміхає ся смерть; нічого не скажеш йому такого, що вернуло би в його душу любов до житя.

— Пусти мене...

— Аллах...

— Він знає...

Скорими кроками підійшов хан до берега скали і кинув ся в глубину. Син не спинив його — не було коли. І тепер таксамо нічого не було чути з моря — ні крику, ні голосу падаючого хана. Тілько филї з низу глубоко плюскали і вітер гудів дикі пісні.

Довго дивив ся в низ Толайк Алгалла, а потім нараз сказав:

— І мені таке тверде серце дай, Аллаху!

Тоді пішов поміж тьму ночи.

Так згинув хан Масолайма ель Асваб і став панувати в Кримі хан Толайк Алгалла.

Максим Ґоркий.

СОЛОВІЙ ТА РОЖА.

„Обіцяла танцювати зі мною, як принесу їй червону рожу — промовив молодий студент — а тут в цілім городі нема ні одної червоної рожі!“

Чув сї слова соловій зі свойого гнїзда на високому дубі та поглянув цікаво з поза листя.

— Ні одної червоної рожі в моїм цілім городі! — жалїв ся студент, а його гарні очи зайшли сльозами...

— Ах, від яких то марних річей залежить людське щастє! Я прочитав усе, що понаписували вчені, присвоїв собі всї тайни фільософії, — а ось тепер я стану нещасним, тільки задля недостачі червоної рожі!...

— Наконець бачу такого, що справдї кохає — відозвав ся соловій. — Що ночи співав я про нього, не знаючи його; що ночи розказував я про нього зорям, а тепер бачу його перед собою. Його волос темний, як цвіт гіякінта, його уста червоні мов рожа, якої так дуже бажає; але туга побілила його обличча блїдістю слоневої кости, а журба положила свою печать на його чолї.

— У князя завтра вечером баль — прошепотїв молодий студент — і моя люба там буде! Коли-б я приніс їй червону рожу, танцювала-б зі мною аж до раня. Коли-б я добув їй червоної

рожі, міг би тулити її до себе, а вона склонила би головку на моє рамя, а її ручка спочилаб в моїй долоні. Та нема в моїм городі ні одної червоної рожі, тому стану одинокий, а вона перейде біля мене, не звертаючи уваги... А в мене серце розірветь ся з жалю"!

— Він справді щиро кохає — подумав соловій. — Про що я співаю, те він відчуває, що в мене радісне, йому біль приносить. О, любов безперечно дивна, дуже дивна. Ціннійша вона від смараґдів, дороща найкращих опалів. Не купити її ні за перли ні ґранати; не торгують нею купці, не йде вона на вагу золота.

— Музиканти засядуть на ґалерії — говорив студент далї — та приграватимуть до танцю на добре настроєних інструментах, а моя люба танцювати - ме серед звуків арф та скрипок. Танцювати - ме так легко — ледви дотикаючи ніжками помосту, а дворяки в пишних костюмах товпити - муть ся біля неї. Та зі мною танцювати не буде, бо я не в силї найти їй червоної рожі.

І він кинув ся на траву, скрив лице в долонях і гірко заплакав.

— Чого він плаче?— спитала мала зелена ящірочка, що перебігала коло нього, помахуючи весело хвостиком.

— Справді, чому? — повторив метелик, вганяючись за промінем сонця.

— Длячого? — пробепотіла біла стократь з трави до своєї сусїдки тихим, ледви чутним голосочком.

— Плаче задля червоної рожі — пояснив

соловій.

— Задля червоної рожі? —зачудувалась. Яке це смішне!" А маленька ящірочка, з природи дещо цинічна, засміяла ся на ціле горло.

Тілько соловій зрозумів сердечну тоску студента і сидячи на дубі, в мовчанці роздумував над тайною любови.

Нараз розпняв він свої темні крила до лету і взніс ся в гору. Мигнув гаєм наче тінь і мов тінь пролетів цвітний городець.

Серед зеленого клюмба ріс гарний кущ рожі. Соловій побачивши його, прилетів до нього і сів на одній гильці.

— Дай мені червону рожу — просив — а за співаю тобі свою найкращу пісоньку.

Але кущ потряс головою.

—Мої рожі є білі — відповів — такі білі, як піна морських филь, і білійці снігу на вершинах гір. Але йди до мойого брата, що росте там довкола старого соняшного годинника, а може він сповнить твоє бажанє.

— Соловій полинув до куща рожі, що ріс довкола соняшного годинника.

— Дай мені червону рожу — просив — а за співаю тобі свою найсолодшу пісоньку.

Але кущ потряс головою.

—Мої рожі є жовті — відповів — такі жовті як волос русалки, що сидить на бурштиновім престолі, та жовтійші нарциза, що цвите на леваді, поки косар вийде з косою. Але іди до мойого брата, що росте під вікном студента, а він може сповнить твоє бажанє.

І соловій полетів в сторону куща, що ріс

під вікном студента.

— Дай мені червону рожу — просив — я заспіваю тобі свою найкращу пісоньку.

Але кущ потряс головою.

— Мої рожі є червоні — відповів — такі червоні, як ніжки голуба, та червоніщі великих вахлярів коралевих, що колишуть ся, филюють в безодніях океану. Але зима зморозила мені усі жили, мороз звялив мої цвіти, а буря поломила галузки, і вже цілий рік не мати -му рож...

— Червона рожа — то все, чого бажаю! — промовив соловій — одна - одніська червона рожа! Чи нема ніякої спромоги її дістати?

— Є оден спосіб — відповів кущ, — та такий він страшний, що лякаюсь навіть розказать тобі про нього.

— Скажи мені тільки — просив соловій, я не злякаюсь.

— Як хочеш мати червону рожу — сказав кущ — мусиш її при світлі місяця вчарувати своєю піснею та викормити її власною сердечною кровю. Співати мені мусиш пісень, вбиваючи рівночасно свою грудь на остру колючку. Всю ніч мусиш співати, поки колючка ціла не вбеть ся в твоє серце, щоб кров твойого житя влялась в мої жили та стала моєю.

— Житє віддати за червону рожу, — се надто висока ціна, — закликав соловій — а житє усім однаково дороге. Сеж прекрасно сидіти серед зелені, глядіти на золотоперловий місяць. Який солодкий запах дереву та які пишні дзвіночки, що ростуть в долині і дівина, що цвите на узгірю. Та любов краща від житя, а чим же

серце птиці в порівнаню з серцем людини?

Потім розпняв свої темні крила до лету та взніс ся в височінь. Немов тінь промигнув понад цвітником і неначе тінь пролетів понад гаєм.

Студент ще лежав на траві, як лишив його соловій, а сльози блищали в його гарних очах.

— Будь щасливий! — закликав соловій, будь щасливий, мати - меш червону рожу. Я при чарую її при сяєві місяця своїм співом та викохаю кровю свойого серця. Усе, чого в заміну жадаю від тебе, се тілько те, щоб ти остав вірний в своїй любови; бо кохане мудрійше від фільософії, хоч яка вона мудра, і сильнійше від всемогучости, хоч як вона могутна. Його крила палають мов полумя, як полумя є його тіло. Його уста солодкі як мід, його подих пахне наче тимян.

Студент глядів з трави та слухав, але не міг зрозуміти того, що казав йому соловій, бо розумів тільки те, що писано в книгах.

Та дуб зрозумів соловія і посумнів, бо дуже любив співака, що звив собі гнїздочко в його гилю.

— Заспівай менї ще в останнє свою пісню — благав він —яж буду такий самітний, як ти відійдеш від мене....

І соловій заспівав дубови свою на причуд гарну пісню, а голос його був як вода, що ллєть ся із срібної чаші.

А як перестав він співати, студент встав та виняв з кишенї записник і олівець.

— Він де-що розуміє — сказав до себе, переходячи через гай — сього не можна йому від-

мовити; та чи в силї він також що небудь відчути? Я певний, що нї. Він подібний до переважної части артистів; всьо у нього є позою — без слїду якої небудь щирости. Не зумів би посвятити ся за других. Думає тільки про спів, а усякому відомо, що артисти, то самолюби. А все-ж таки треба признати, що в його голосї є кілька гарних нюансів. Ах, шкода, що не мають нїякого глубшого значіня та нікому користи не приносять!

З тими словами пішов до своєї кімнати, кинув ся на постїль, та думав про свою любку, а небавом потім заснув.

А як місяць зійшов на небо, соловій прилинув до куща рожі і притис грудь до рожаної колючки. Усю ніч він співав застромивши грудь на колючку, а місяць, що блищав так зимно, як кристаль, сплив на край виднокруга і слухав. І усю ніч соловій так співав, а колючка все глибше та глибше вбивала ся в його грудь, а кров його серця спливала поволи, а з него спливало й житє.

Співав зразу про уроджене любови в серцї хлопця та дївчини. А на найвисшій галузцї куща рожі розцвітала чудово гарна рожа, платочок за платочком, так, як нова пісня наступала по піснї. З початку була рожа блїда як імла, наче досвітня зірниця. Наче тїнь рожі, що паде на прозоре водяне плесо, так яснїла рожа, що розцвила ся на найвисшій галузцї куща рожі.

А кущ накликував соловія, щоби дуще притискав ся до колючки, а спів його могутнїв з кождою хвилиною, бо співав він про уроджене

пристрастної любови в душі молодця та дівиці.

І легенька закраска пурпури затемнювала платочки рожі,немов румянець на обличу судженого в хвилї, як цїлує уста своєї улюбленої. Але остра колючка ще не досягла його серця то й серце рожі було ще біле; бо тільки кров соловейкового серця є в силї закрасити багрою серце рожі.

А кущ накликав соловія, щоб дуще притиснув ся до колючки: „Ще дуще, соловейку — казав кущ — бо день настане, заки рожа розіветь ся".

Соловій дуще притиснув ся до колючки, колючка впилась в його серденько, а страшний біль прошиб його тїло. Гірко мучив ся соловій; його спів був що раз більше палкий та пориваючий, бо співав він про любов, що нема її кінця і в могилї....

І чудова рожа стала червона як пурпура раннього неба. Кармазиново - червоні стали платочки її цвіту, і кармазинове як рубін було її серце.

Але голос соловія ослабав з кождою хвилиною; його крильцята стали дрожати, темрява покрила його очі. Все слабше бренїв його спів, і соловій чув, що щось його в горлї стискає.

Тодї ще добув із себе останнії звуки.

Блїдий місяць почув його пісню, та забув про світанє і заслуханий пристанув на небі. Почула сю пісню і червона рожа, задрожала зі зворушеня та розхилила стулений цвіт в поранньому холодї. Відгомін поніс звуки останньої

пісні по густих живоплотах по підгірю, будячи пастухів зі сну. Чути було його в очереті над рікою, а звідтіля полинув аж до моря...

Поглянь! — закликав кущ, — ось рожа розцвилась.

Та соловій вже нічого не відповів, бо лежав неживий в буйній траві, з рожаною колючкою в серці. — — —

Коло полудня студент отворив вікно та виглянув на двір.

— Що за щасливий случай! — загомонів весело. — Червона рожа тут! Ніколи в житю не бачив я ще такої красної рожі. Вона така чудова, що напевно має якусь довгу латинську назву.

Він нахилив ся та зірвав цвіт.

Потім вхопив за капелюх та побіг до дому професора з рожею в руці..

Дочка професора сиділа на лавочці перед верандою, звиваючи в клубок синій шовк, а у її стіп лежала маленька собачка.

— Ти обіцяла гуляти зі мною, як принесу тобі червону рожу — закликав студент. Ось тобі рожа така червона, як ніяка друга на світі. Сьогодня вечером носити - меш її на груди, а, як гуляти - мем обоє, вона тобі розкаже, як дуже тебе кохаю!

Але панночка стягнула брови.

— Здаєть ся, що червона рожа мені не до лиця — відповіла — а впрочім сестрінець шамбеляна прислав мені кілька правдивих брилянтів, а усякий знає, що брилянти богато цінніші від цвітів.

—Так?! Тепер бачу, що ти невдячна! крикнув обурений студент, та кинув рожу на вулицю. Вона упала у рівчак, де в мить розїхав її віз.

— Невдячна!? — закликала панночка. — А ти брутальний! А впрочім чим ти є? Звичайний студент! Ба, сумніваюсь навіть, чи маєш срібні стяжки при черевиках, як сестрінець шамбеляна.

Сказавши се, підвелась та пішла в кімнату.

— Що за нісенїтниця ота любов! — промовив студент, відходячи. Анї в части не є така пожиточна, як льоґіка, бо нічого не доказує, а все говорить про річи, які нікому не сповнять ся, та каже вірити в оману. Вона справдї цїлком непрактична, а що в наших часах тілько практичні річи мають вагу, тож найкраще зроблю, як поверну знов до фільософії та студіювати-му метафізику.

Він повернув домів, виняв з полиці велику запорошену книгу, та почав читати...

Оскар Вайлд.

ПОТВЕРДИЛИ.

(Малюнок з житя).

— Ігі на то-во, що то виходить тепер на тім божім світї! Баба в Канадї мала все дотепер право; нї вдарити було, нї доторкнути ся її. Хиба посварити ся троха, та й то не дуже, бо котра криклива, то всїх поліцментів скличе і сусїдів побудить.

— Ну, і не доста було їм того права? Таж то цїлювати таке право!... Таж то спитати дурного-во, то він скаже: А то якого жінцї треба права?

— Коби то лиш самого права, то щеби вийшло... Але то нїби ґубермантови здає ся, траба більшого плече і дасть їм якесь рівноправо, нїби право до виборів, во! Він не знає, що то всьо на свою голову.

Так розмишляв, дивуючись Михайло Парник.

Відколи Василь Плугань прочитав Парникови, що жінки в Манїтобі дістануть рівноправність і будуть голосувати разом з мущинами, Парник частенько розмишляв про те якесь рівноправо, — як він називав — і, коли стрітив Василя, питав, чи вже потверджене бабське рівноправо. Сим разом він допитав ся, бо Василь відповів, що вже.

— То кажете, що вже потвердили!...

— За третим читанєм перейшло і потвердили.

— Аж за третим разом! — ей-га!

— Вже підете, Парнику, до голосованя зі старою Квашичкою. То вам не поможе.

— А сохрань Боже!... То кажете, таки, що вже мають рівноправо? — допитував ще раз зі здивованєм і подумав:

— Щасте, що моя Катерина не дожила того. Най її пан Біг не памятає гріха, щом-ї згадав проти ночи, а не проти ясної днинки — і відійшов розмишляючи дальше про те, як то могло стати ся.

— Що то —рахувати — мудрі голови, а то потверджують бабський розум. То не може бути, щоби вони з свої — рахувати — волї, таке потвердили. В цім мусїв хтось инший бути, цар, або таки — преч би ся казало — сам антихрист.

— Хоче, рахувати, більше грішних дурити тай хоче взяти на поміч бабу. А ти хлопе один з другим — поступай, та й тверди. Знюхав ся— преч би ся казало — з такими бабами, що їм траба рівноправа, тай видко наюдив. Ідїть — шепнув — там між голови і закручуйте їм і там голови, а не лише дома. А тож моя небіжка Катерина була би так скоро померла, як би не скаменїв би? Натроюджував її, а трафив — рахувати — на твердого, тай в сварцї — рахувати — жите пішло. Повидїв потім, що нїчо не зробить тай „покив" її, преч би ся казало.

Михайло розмишляв отак не раз цїлими годинами. Омотував ся своїми думками, шукаючи

виходу житєвих причин, але що все змішував житєві справи з мітичними комбінаціями, ніколи не міг дійти до якогось висліду. Як уже не міг найти кінця своїм думкам, починало йому крутити ся в голові. Тоді він виходив до свого сусїда, також вдівця, на імя Мартина Поленивки і просив, аби він розяснив йому справу.

Михайло Парник задумав і тепер повернути до Мартина і запитати, що він скаже на то все, отже пішов.

— Слава Богу!

— На віки...

— А вгадаєте, чого я прийшов?

— Та вже скажете...

— То вже виходить, сусїдо, Содома і Комора! Ви чули, що ґубермант потвердив жінкам рівноправо?

— А диви, диви! То я на то на них голосував, аби вони потверджували бабську спідницю? — зажартував сусїд.

— Потвердити — потвердили але, чи з свої волї-во! Я хотїв би вас запитати, чи то може бути, аби вони потверджували з свої волї. Я думаю, що не з свої, а ви як?

Когож би вони мали послухати?

— Та кого! Хибаж вам треба казати?... Як не цїсара, то когож, як не підюдив їх, скаменїв би, щом го згадав. Хоче більше грішних душ.

— То не може бути Михайле, бо світ не дурний. Видко, що баби хочуть бути мудріщі як були. Ви гадаєте, що вони в тїмя биті, так як ваша небіжка та моя? Ви нїби гадаєте, що войну годні так терпіти жінки як чоловіки? Як би

мали, — сказати, — рівне право, то може скорше погодили би ся, як чоловіки.

— А ви гадаєте, що то „він" хоче войни? Він хоче грішників, а на войні падуть самі праведники.... Война від Бога, тому я гадаю, що тепер панує Бог, а в спокійний час панує „той" — хрест хрещений при нас....

Поленивка видивив ся зі здивованя на Парника і його лице покрило ся легкою саркастичною усмішкою.

— Та я ніби не кажу, що то дощентно так— випирав ся Парник — але видите самі, що тепер такий світ настав, гей би був „того" царством.

— То — сказалисте — так виходить, але люди мають свій— сказати — розум і волю; що захочуть, то зроблять. Жінки в нашій Манітобі хочуть свого права, а новий ґуберман дає, бо що нове, то нового крою і нового корінє. Пасоване і статне війде, але як вузке, то попукає.

— Га - га - га! Та ніби так... Та й не гнівайте ся за те,що я вас перебив в роботї, бо хотів таки запитати вас... Як люди, то видко, що винні люди і то на оба боки. І при нас хрещених — „той" має приступ і так робить, як він хоче, а не так як люди.

— Десять разів кажи, то він все приточить „того", — подумав Поленивка і додав:

— Та видко, що так. Як би не люди, , то не було би й войни. А жінки, сказати, також люди. Як би так була в мене жінка, взяв би попід боки і до голосованя!... Оженім ся, Михайле, — абим так!... Буде два голоси більше і не треба буде чекати до двайцять першого року.

— А сохрань, Боже! — Здивовано заперечив Парник і вони розійшли ся.

Парник по дорозї до дому і цїлий вечер думав про слова: „Оженїм ся Михайле" і ті не давали йому так довго супокою, аж доки не перехрестив ся і залихословив:

— А скаменїв би ти, дай Боже! Іди вчепи ся до скали а не до християнина! — і так аж Михайло заснув...

Аполїн Новак.

ЗЕРНО МОВ КУРЯЧЕ ЯЙЦЕ.

Раз діти знайшли в ярузї штучку, неначе куряче яйце з бороздою по серединї і зовсїм по хоже на зерно. Побачивши се переїзджаючий купець купив ту штучку у дїтий за пятака і повіз до міста. В містї продав цареви за рідкість.

Прикликав цар учених (мудрців) і приказав розглянути, що се є, чи яйце, чи зерно? Думали думали тай не могли нїчого видумати. Се „диво" лежало на вікнї. Аж ось раз влетїла курка, зачала дзьобати і видзьобала дїрку. Всї побачили, що то зерно. Прийшли мудрцї і сказали цареви: штука ся є житне зерно.

Здивував ся цар і приказав мудрцям розслїдити, де і коли то зерно родило ся. Думали, думали, шукали в книгах і нїчого не знайшли. Прийшли до царя і говорять: Не можемо відповісти. В наших книгах нїчого нема про то написаного. Треба у ратаїв (рільників) спитати, чи не чував хто від старців, коли і де таке зерно сїяли.

Післав цар післанця і приказав привезти собі старого мужика. Віднайшли старика, привели до царя. Насилу додибав старець зелений, беззубий, на двох костурах. Цар показав йому зерно; та старець уже і не видїв добре, але якось розпізнав. Розлупив його на двоє і при-

глядав ся одній половині. Цар його запитав:Чи не знаєш ти, діду, де таке зерно родило ся? Або чи сам було на своїм поли такого хліба не сіяв? Чи не купував де ти такого зерна? Старець був глухий і ледви не ледви почув і зрозумів, о що річ іде. Відповів: Ні, говорить, на своїм поли я такого хліба сіяти не сіяв, жати не жав і купувати не купував. Коли купували хліб, то зерно дрібненьке було. Треба би, говорить, у мойого батька поспитати — може він чув, де таке зерно родило ся.

Післав цар по батька старця і приказав до себе припровадити.

Найшли і батька старця і привели до царя.

Прийшов старушок на однім костурі. Цар показав йому зерно. Старушок ще добре видів.

Цар запитав його: Чи не знаєш ти, старче, де родило ся таке зерно? Чи не сіяв сам було на своїм поли такого хліба? Або чи не куповав ти у своїм віку такого зерна? Хоч старушок був троха глухий на ухо, але чув ліпше від сина.

Ні, говорить, такого зерна на своїм поли сіяти не сіяв і жати не жав. А куповати не куповав тому, що в моїм віці гроший не було. Всї своїм хлїбом живили ся а не стало—один з другим ділив ся. Не знаю я, де таке зерно родило ся. Хоч більше від теперішного видати, видав. Чув я від батька, що в його часи ліпший хліб родив ся, був більший і намолотнїйший. Його треба би поспитати.

Післав цар за батьком старушка.

Найшли і діда; привели до царя. Прийшов старезний дідуган без костура, легко, очи у нього ясні і голос чистий. Цар показав йому зерно. Поглянув Дідуган і похитав головою. Давно, давно, говорить, не видів я старинного хлїбця! Вкусив дрібку зерна і пожував. — То саме говорить.

Скажи-ж менї діду, де і коли таке зерно родило ся. Чи не сїяв ти було на своїм поли такого хлїба? Або чи не купував у свойому віку де у людий?

Старик сказав:

Хлїб такий в моїм віку всюди родив ся. Тим хлїбом, говорить, я вік свій живив ся ще й людий годував. Отсе зерно і сїяв і жав і молотив.

Цар запитав ся: Скажи менї, старче, чи ти де купував таке зерно, чи ти сам на своїм поли сїяв?

Старушок усміхнув ся.

За моїх часів, говорить, і подумати нїхто не міг такого гріха, щоби хлїб продавати, або куповати. А про гроші і не згадуй — хлїба свого було подостатком.

Та скажи менї, дїдугане, говорить цар, де ти такий хлїб сїяв і де твоє поле було?

Дїд відповів: Моє поле було — земля Божа. Де виорав, там і поле. Земля вільна була, своєї землї не називали.

Скажи менї, говорив цар, ще дві річи: Чому перше родило ся таке зерно, а нинї не родить ся і чому твій внук ішов на двох костурах, син прийшов на однім, а ти, як бачу, прийшов

цілком легко. Очи у тебе ясні, зуби сильні і біла чиста і приятна. Для чого, скажи, дядько, се так?

Се для того, так, бо люди перестали своєю працею жити — зачали на чуже лакомити ся. В давній давнині не так жили. В давнині жили по божому; користувались своїм — чужого не займали.

Лев Толстой.

НЕРУКОТВОРИМИЙ ОБРАЗ.

Коли Христос обтяжений людською нуждою хитав ся під тягарем цілими віками назбираних гріхів і йшов на Голгофту, товаришило йому в дорозї до мученичого паля кількох женщин, які не були анї молоді, анї гарні, анї заможні, але побожного духа.

Жовнїри сміяли ся з них і кидали їм простацькі питаня, фарисеї кпили в двозначних словах з їх побожної вірности для ясноволосого Назорея, книжники були обурені і радили нагнати сї нужденні невісти.

Спокійні, глухі на обиди, з очима повними слїз йшли глухі на все, що не було. „Його" терпінєм, байдужні на все, що не було ним.

А прецїнь Він для них нїчого не зробив; голосив їм тілько вирозумілість і любов ближнього, співчував їх долї і гоїв таємні рани їх споминів.

Любили Його як духа своїх погаслих мрій, як сина, як брата, як воплоченє всякої правди і справедливости. А як надійшла його година і був нещасливий, як всї Його покинули, — держали ся його ще близше, як в днях тріюмфу, коли Єрусалим перед білою ослицею стелив цїнні коври і з окликом „Осанна" повівав пальмовими галузками.

Первосвященник з милосердя до них їм го-

ворив, щоби держали ся з далека і не наражували ся сильним, йдучи за тим виродком. Христос впав якраз перший раз, але вони не зважали зовсім на первосвященника.

Їх понура, одїта в шару одїж громада, йшла поволи. Коли милосерного мужа Симеона прогнали Преторияни, бо на хвилю поміг нести хрест засудженому, женщини йдучи побіч себе цїлували його по руках.

Тимчасом кровавий піт добуваючи ся з перемученої скіри і спливаючи з тернової корони, зрошував очи Христа. Не міг отже добачити дороги і пошпортував ся о лежаче камінє. Тодї то підчас хвилевого перестанку одна з невіст виступила з ряду товаришок. Була се бідна вдова, на склонї молодости, що звала ся Веронїка. Відчинила свій серпанок, що пах лявендою і обтерла ним болїюче лице.

Опісля відбула ся жертва спасеня.

Супроти когож було се зухвальство?

Се було меншої ваги. Важнїйше було се, що підривало ся повагу власти. З одної сторони повага власти і безглядна строгість закона, яка не знає, і не терпить милосердя, а з другої безсильна рука все обіймаючого милосердя.

Одначе се зухвальство не могло бути неспостережене, тим менше безкарно.

Від часу, як Назорей зі своєю громадою, позбавленою власности і віри, затроїв духа люду, показували ся всюда в пекельних привидах заквітчані лиця невільників, що втискали ся між невільників і панів, одних заклинаючи, другим

помагаючи. Навіть злочинці в половині дороги до шибениці стрічали ся з сим милосердєм.

Так підкопуєть ся повагу власти.

На другий день увязнено Вероніку в скромнії її хатині. Не знаючи, чи загалом колинебудь верне, зложила плащ в свій ще від вечера поскладаний клунок і поспішила за жовнірами.

Коли станула перед судіями, почула такі слова:

— Жінко, чому ти обидила намістника, милосердячись над сим, кого покарала його справедлива рука?

На се вона сказала:

— Анї про намістника не думала я, анї про тебе. Я сповнила обовязок, як жінка і християнка помагаючи бідному і не зважаючи на його приналежність до сеї чи тої секти, — бо завдячую йому духову і тїлесну поміч, йому і сим, яких овочем або зародком є він... через цїлі поколїня.

— Ти бунтівничка!

— Нї, я жінка, яка терпіла і плакала, а тепер гою ті болї, яких сама стільки я терпіла.

— Ти також злочинниця.

— Нї, я християнка. Мій дах є пристановищем, я даю моїм терплячим братям, що можу, для себе потребую мало і стараю ся заробити, аби для них було більше.

— Закон є проти тебе!....

— Знаю про се добре.... се для мене почесть, бо проти мене стали і торговцї в святини, лихварі, неправі фарисеї.....

— Вмієш боронити ся!

—Бог зі мною!

— На смерть! — завила товпа. Нечайно на столї судії заяснів ясний блиск. Неначе прикріплений на невидних цьвяках розвинув ся сам з себе серпанок Вероніки і завис. Виразьно і промінисто, як само сонце, показало ся на грубій тканинї лице найсвятїйшого з святих, з очима замкненими під терновою короною.

І несподївано піднесли ся повіки, відчинили ся уста і дав ся чути сильний голос:

— Сповняєш мої заповіди невісто!.. Одинокі незмінні, вічні, які я запечатав на все на Голгофтї! Людство — се я. Хто йому помагає, менї служить; хто ним погорджує, мене ображує. Бідний є агнцем, в якім воплочує ся моє божество. Йди своєю дорогою, невісто! Через пониженє і небезпеку, через братерську ненависть на людий, йди і сповняй післанництво любови і милосердя!

Дрожачи руками взяла Вероніка серпанок, розпростерла його наче щит, наче прапор і переходила без перестанку Палестину, йдучи до нових світів....

Северіне.

УКРАЇНСЬКІ ВЕЛИКОДНІ ЗВИЧАЇ В ВІСІМНАЙЦЯТІМ ВІКУ.

Може нікому на гадку не прийде, що перед півтретя сотки літ Французи інтересували ся нашими великодними звичаями. А прецінь так було.

Французький інжінер Ґільон Левассер де Бопляи, що перебував на Україні від 1630 до 1648 року, в своїй славній „Описи України" оповідає дещо про наші великодні обряди і звичаї в тих часах. Ось що він каже:

— В Велику суботу всї удають ся до церкви, щоби бути присутними при церемонії зложеня до гробу зображеня Спасителя.

Пізнійше виймають його з великим торжеством. По скінченю сего обряду, як мущини, так і жінки і дївчата і молоді люди підходять до епископа, якого звуть владикою і подають червоне, або жовте яйце з словами: „Христос воскрес!" Епископ відповідає: „Во істину воскрес!" Присїм піднимає кождого і цїлує і так протягом двох годин збирає 5 до 6 тисяч яєць.

Тесаме робить все духовеньство, починаючи від київського митрополита, голови всїх епископів, який називаєть ся Могила, а кінчачи на простих священниках, яких називають „господин".

Протягом вісьмох днів не можна виходити

на улицю инакше, як з великим запасом крашених яєць. Є звичай міняти ся ними зі знакомими при стрічі, говорячи: „Христос Воскрес". При тім обнимають ся і цілують ся.

В великодний понеділок роблять таку забаву. Від рана молоді люди ходять по улицях гуртками по кількох, ловлять всї дївчата і приводять до керниці і виливають на голову 5—6 ведер води, доки дївчина зовсїм не перемокне. Та забава дозволена тільки до полудня.

Дївчата платять за се в вівторок, але з більшою хитростию. В однім домі збираєть ся по кілька дївчат і кожда тримає готовий збанок з водою. Потім ставлять на столї малу дївчину і вона умовленим криком дає їм знати, коли переходить парубок. Тодї всї дївчата вибігають, ловлять його; на крик дївчат збігають ся сусїдки на поміч і коли дві або три сильнїйші тримають парубка за шию і не пускають, а другі лиють йому за шию воду, аж перемокне до нитки.

Старші переводять великодний понеділок так, що рано товпою виправляють ся на замок (до панського будинку), де пан на них чекає і по звичаю кланяють ся низько. Потім кождий підходить і приносить курку, або иншу птицю.

Пан взагалї гостить їх горівкою.

На середину двора викочують бочку і відбивають дно. Селяни наближають ся і стають кругом.

Пан підходить з великою ложкою до черпаня, наповняє її горівкою і пє до найстаршого між ними і потім передає йому ложку і так ходить кругом, поки не випорожнить ся бочка.

Коли се стане ся перед вечером, що буває досить часто, пан мусить поставити другу бочку, бо обовязаний гостити селян до заходу сонця, коли вони можуть встояти на ногах.

По заході сонця, дають знак розходити ся. Котрі держать ся на ногах, то розходять ся, инші засипляють на вулици і там остають поки не отверезять ся, хиба що змилосердять ся над ними жінки і діти і доставлять їх до дому на ношах.

Гидко бачити пяними аж до такої міри тих нещасливих, що не зїли кусника хлїба за цїлий день і валяють ся в болоті, як безроги. Я бачив як одного з них везли мертвого возом, а тоді не було ще більше, як друга година з полудня...

От дивні звичаї, що доводять людий до загуби таким нужденним способом....

Так писав Боплян перед около 250 роками. Бачимо, що тодїшні звичаї не богато змінили ся протягом сих лїт — а навіть пяньство задержало ся в великій мірі, хоч краще, щоби було пропало і слух про него загинув.

Н. Н.

СВІТ ОТВОРЕНИЙ.

Кімната почтара Комінґа, а заразом фармера і склепара в заселеній самими Українцями кольонії Горпина, була битком наповнена людьми. Всї ждали на почту. Жінка Комінґа звивала ся за довгим столом і продавала товари. Говорила недбало виученою українською мовою і приговорювала:

— За кілко? Гавар-ія по рузскій!

— Ха - ха - ха! Кхі - кхі - хі! Хі - хі - хі! змішував ся ріжний сміх випереджуючи один другого. Жінка Комінґа усміхала ся й собі і приговорювала дальше.

— Я добре говор-ія, о єс... Можі нє, Доська? за кілько тобі цукру.

— За доляра.

— Добра. Зс-арас! Зс-ачікай!

— Місис Кумихо, давайте менї, бо в мене маленька дитина, а Доцька зачекає.

— То зс-ачікай Доська. Най дам... Нї зсшная тут... Маленька дитина. Нї зшная?

— Хі - хі - хі! Кхі - кхі!

— Гавар-ія по рузскі! Зша кілко тобі Марсю салт-а?

— За пять центів.

— Зс-ачікай!

— Менї! Менї далеко! А то ще!....

— Кажьи, кажьи!

— Ґальон нахти і за кводра мила.

— Зс-ара. Зс-ачікай.

— Як назсивайаш?

— Катря Дрогомирська.

— Катра Драмиска... Я зсная тві тато.

— Ха - ха - ха, ха - ха - ха! Ги - ги - ги! — сміх так котив ся, як би ударяв хто скоренько по порожній і задненій бочці. За кождим словом „Кумихи" хтось все сміяв ся, а коли вона викрикала: зс-ачікай! так тоді сміх сипав ся з більшим оживленєм. „Кумиха" все підсміхала ся і була рада, що „зсная" по рузский і питала знакомих жінок:

— А шьо добра я сшказав?

— Не добре, місис Кумихо, треба ще вчити ся.

— Я зсная! Говор-ія по рузский. Може ни?

— Аякже!..

Непереривний живий рух не вгасав. Все те довершувало ся сміхом, який вилітав з грудий під саму стелю, неначе іскри нічної ватри в часї докидаючих дров.

Біля вигасаючої, але ще теплої печі, стояв гурт мущин і всї вслухували ся в те, що говорив Пилип Точнило. Був зворушений і говорив — здавало ся самим серцем.

— Вигонять зі школи нашу мову... Тепер дитина моя, чи ваша, буде йти до школи як Боже борони — німина...

— Гадаєте, що ні?

— Буде скрадати ся як сама не своя, бо не буде знати, чому тепер професор не вчить по нашому, і котре старше, буде звичайно сумува-

ти. Штубаки будуть зо два роки вчити ся вимов ляти і говорити, а потому аж анґельського пись ма зачне набирати — сказав так, як би мав жаль до когось.

Доторкнув ся до живого, бо, настала хвилево — сумовита мовчанка, а потім, найстарший з гурту знову почав:

— Колись, давних - давен, була одна мова і як кажуть писанія, люди стали занадто мудрі і почали будувати до неба вавилонську вежу. А Бог тогди: — А ви сякі - такі — і наділив таких мов, що тепер кождої треба вчити ся і за то гріху нема. Бог за то нас не покарає, що ми хочемо вчити ся більше мов, як одної. Бо скажіть самі чи нинька чоловік варт що з однов мовов? А тут тобі й на! Бери і вчи ся в школї лиш одної мови, аби колись знов будували вавилонську ве жу. Але недочекане їх.

— Ви берете приклад з біблії, я скажу то, що мій розум дихтує. Рахувати, що чим більше чоловік знає мов, тим ліпше. В краю мус було вчити ся богато мов і було добре, а тут примушують лиш до одної. На голову — виходить — доста легко, але на чоловіка за тяжко, на дитину за прикро.

— Я нераз стою в гадках і не знаю, хто би менї розтовкував, що їм наша мова винна?

— Боять ся видко, тай вигонять...

— Та чогобто боять ся?

— Гм.... вам треба казати? Боять ся аби наших не намножило ся більше як їх. В нашій хатї є по осьмеро і десятеро, а в їх по двоє, троє — і ще й питаєте, чого?

— Та бо то кажуть, то якась одна їх казета вигонить такій нас....

Бо знає, що тепер нас не вижене.

— Хочуть напудити, аби не впоминати ся за своїм.

— І що не загикують ся.

— Деж ви виділи нинька правду? То вже давно якийсь махнув руков.

— Але як то вони дорахували ся гей на пальцях! — відозвав ся чорноокий, так, як би мав щось відкрити і висунув ся наперед, тикаючи пальцем в пульс, а потім підніс руку і кінчив надумане.

— Касують— дайминато — нашу навуку, аби наші діти колись зіправди не забрали ся як буде їм — дайминато — отворений світ.

Кождий видивив ся, бо не розумів сказаного і всї допитливо ждали виясненя.

— Тепер — гадають — що вже буде замкнений нам світ, бо скасували нашу навуку, а то нї....

— Нїби ви кажете, як будуть знати лише одну мову, та й буде замкнений нашим дїтям світ.... Так?

— Та нїби так. Хто знає більше язиків, тому — казатиж кажу — більше отворений світ. А так буде сидїти з однов мовов — думають — одно з другим в Канадї, от як.

— Ті вінґлїки самі не знають, що роблять з тими нашими школами. Вже та одна година як що їм зашкодить, то дайте менї спокій.

— Я хвалю собі тих Наталїянів. Як лиш заробить, тай дим і нитка за ним. Поїхав й анї о-

бзирає ся!

— Що то мудрий народ. Зносять до свого краю гроші як бжоли до уля.

— А ми в Канаді дочекали ся от чого!

— Та не дочекає ніхто того, аби наші діти вчіпили ся до одного і не виділи більше світа.

— Не туда вони взяли ся. Ми в старім краю вчили ся більше мов, та й тут будемо вчити наших дітий.

— Приїхав сюда чоловік— рахувати плюнув на австріяцких дирунів, бо вже не годен був дивити ся на то всьо — і вчинив ся за морем. Сподобав собі чоловік новий край, як би свій, як би тут народив ся. Та видко, що й тут є такі, що хочуть аби замкнути нам світ, але я не думаю, аби всї такі були в Канаді, аби хотїли скасувати нашу мову і замкнути нам світ.

— Деж ви взяли ся, де то вони годні зробити!

— Світ, сказати, отворений кождому.

— Як ми щирі сему краєви, — бо що щирі, то вже щирі! — і справедливо робимо, то за то на нас така напасть, такі бріхнї таке вигадуванє.

— Ох - ох! Дай лиш Боженьку терпеливости, витерпіти по христіянськи. Не знають бо що чинять.

— Петрова тисяча... Перша з жінок хотїла забрати слово, але не договорила, бо „Кумиха" почала роздавати почту.

— Іван Засїйбіда! М. Пі-артеарна! — почитувала і вже не було чути нї сміху, нї розмови.

А. Новак.

МАТВІЙ ЦАПУН.

—Федьку!

— Га?

— А подиви ся небоже, чи не йде богач.

Федько кидає молот, лїзе на дерево і глядить в село.

— А що, йде?

— Дїтько лабатий, не він. А де ви бачили, щоби богач додержав слова? Не дурно каже святе письмо, що скорше верблюд увійде до царства небесного, як богач перелїзе через ухо від ігли.

— Як кажеш, як? Борше верблюд увійде до .... повтори но ти ще раз.

— Ніп два рази проповіди не говорить.

— А хібаж ти ніп? Тебе навіть на дяка не хотїли, аж я тебе приймив.

— Е-ет! Говоріть своє! — бурмотїв Федько і недобрий, що богач не виніс обіцяного підве чірка, став із такою силою розбивати камінє, що куски по цїлім цвинтари лїтали.

— Федьку!

— Га?

— Не збавляй каміня, бо я тобі тепер не піду нового лупати, то мусить вистати на цїлий гріб.

— Про мене, най стає, або й нї. Я своє роблю, відповів Федько, та вже уважнїйше чімхав камяні груди та не метав їх, а подавав свому го

сподареви до ями. А той стояв у ямі на стільци та мурував невеличкий гріб, так на дві трумні. Що накине кельнею вапна, то вставить у нього камінь, та прибє молотком. Часом, як камінь не сидить у справі — клене, а як не годин дібрати до міри, то чіхраєсь в голову і спльовує.

Що кілька хвиль витягає кости та обтирає піт. З роботи він зовсім не вдоволений. Не вміє гробів мурувати. Клав хати, ставив печі і мурував склепи. Навіть двірська пивниця вийшла з під його рук, але гріб, то друге діло, та ще для хлопа. „Де то хто видів, аби хлопа ховали в мурованім гробі. Хлоп вийшов із землї, землею жив і в земли має гнити. Годувала його земля, найже він землю погодує, най собі з нього хоч яка деревина потягне, або трава. А в мурованім гробі що? Зжеруть його хроби тай — тьфу!

Так роздумуючи, вивів стінку під верх.

Завтра зачне склепити. Але перше мусить оглянути роботу, бо така була умова, а з богачами сокоти ся. Прикрий народ. Свого, то стільки, що за нігтем не дарує, а чужого вірве, де лиш можна. Тай не був би богач....!

Поклав остатний камінь у самім кутку, впарив молотком раз, другий, змірив і — добре То дї молоток кинув на середину гробу і розвів крижі. По пояс стояв у гробі а від пояса на земли. Там зимно, мертвеччина, а тут —лїто, трава, квітки. Пополудневе сонце припікає, над гробами мушки бренять тихоньку панахиду, коло камянних гробів гріють ся ящірки, а коли вітер цїлком утихне, то чути, як тріщать деревляні хрести, розсихаючи ся звільна.

Саме над недомурованим гробом стоїть молода вишня; кидаєть ся від вітру та потрясає своїми ягідками, немов говорить: „на, зірви сочисті". Муляр ловить її за гилю і зриває кілька ягід, щоби відсвіжити губу.

Але в ту мить пригадує собі богацький почастунок і кличе:

— Федьку!

— Га?

— А піди но ти та подиви ся, чи не йде богач .

Федько кидає камінь, та лїзе на березу.

— Йде, присяй боже, йде! — кричить за хвилю. — І горівку несе і булки на закуску.

Тодї муляр і собі стає на окопі, та дивить ся, чи то правда. А стежкою справдї йде богач, Матвій Цапун. Його можна на пів милї по ходї пізнати. Нїхто так не киваєть ся як він, у право, в лїво, в право, в лїво, як маятник при годиннику в коршмі. Та ще має Цапун звичай, відпочивати що кілька кроків. Як іде з другим, то на такім відпочинку перериває бесїду, добуває ріжок з табакою і дає нюхати, а як сам — то також нюхає і лаєть ся „О, виш, дїдова! Як заорав! Бодай йому дїтьки так спину орали!Кільки земленьки святої збавив!" А іноді: „Казети би читав, гарбату пив, дзиґар смалив, а від працї як чорт від води свяченої тїкає. А диви но ти мудрагелю, на мене! Таж я навіть недїлї святої не втратив, не то що!"

А сопів Матвій Цапун, як перегодована корова і час від часу за крижі хапав ся, бо щось там його кололо, як би хто шилом шпигав. Го-

ворили в селї, що то так йому кривда людська боком лїзе. Але то неправда, бо Цапун нікого не скривдив, а йно на роботу був дуже прикрий для других і для себе. Щось його до тої роботи перло, щось ним кидало, рвало. Зуби затискав, а робив. Буває часом така стара конина. Чим більша гора, чим більший тягар, а вона скорше гонить. При такій конинї не втримаєш пару. Змархаєть ся надух. І з Цапуном нїхто в світї не міг видержати. Жінка з зараня постарїла ся, а челядина як дотягне до року, то на службу Божу несе, а на другий рік не стане, хоч ти їй золоті гори обіцюй. Зате доробив ся Цапун маєтку. Кажуть, що коршмареви та дїдичеви гроший позичав, такий богатир був. А жив як найбіднїйший. Тілько табаку купував що найкрасшу і раз у рік упивав ся чорно. А більше нїчого. Непривітний був Цапун і неговірливий, не ввічливий. Все бувало в землю дивить ся, як би нїчого більше не видїв. Не засміє ть ся, не зажартує, хоч би не знати що.

Але остатними роками змінив ся троха.

Як подибле якого статочного ґазду, то жалуєть ся, що дїтий не має, і що маєток на чужі руки піде. „Але я щось таке придумаю, що ну!" І видумав.

Маєток дасть на „добрі цїли", так як той пан у містї радить, щоби цїлий світ знав, що жив такий мудрий чоловік, Матвій Цапун, а собі вимурує гріб. Видїв такі муровані гроби у містї, з янгелами та всякими святими. Там десь „але" лежати.

Тай мурують Цапунови гріб. Для нього і

для Ксеньки, невеличкий. Тай не дорого. Щось за 30 срібних. Чи Цапуна на таку суму не стати? А може він того не варта? Мой! Таж він ціле житє в арешті не сидів, нікого до криміналу не завдав, громаду ніколи не скривдив. То не кождий потрафить!

Так роздумуючи, підходить до гробу.

— Дай, Боже, щасливо!

— Дай, Боже, Дякуємо! Дай, Боже, й Вам!

— Ну, якже робота?

— Ніяк, огляньте!

— Перше випємо по чарці, бо мені в горлї сухо — відповів Цапун, наливаючи чарку.

— Дай вам, Боже, щобисьте ту роботу щасливо скінчили, тай щобисьте ще нераз муровали — каже Цапун.

А вам, дай Боже, в мирі та спокою лежати в тім гробі — відповідає муляр, випиваючи чарку.

Потім дають челядникови, а потім Цапун кладе фляшку на гробовій плиті, виймає булки і просить, щоби пили та їли без нього, бо він йно на празник по другій пє.

Мулярі сідають на плиті, а Цапун кладеть ся спочивати. Перед ним лягає на траву остатний промінь сонця. Кругом чинить ся сумирно, як на цвинтар пристало. В'горі, над верховітєм дерев видно блідоголубе небо, як полиняний шовк, долом лягають тіни. В горі запалюють ся звізди, а долом, як відблиск тих звізд, мерехтять світлячки.

Часом листик задріжить на галузці, часом за бренить пчола, що спізнила ся з поворотом до

дому, з далека чути шум ланів і клекіт води і трехтання возів — пригад, що там за цвинтарем є якийсь другий, живий світ.

Тихо. Ось блисла перша капля роси, задзвонили пільні сині дзвіночки, повіяло кадилом відголосом, почала ся вечірна, цвинтарна молитва. Тихо! Глядить Цапун і видить, чого досї не видів, чує, чого не чув ніколи. І мило йому думати, що така вечірна тишина зійде колись на його в гробі. Що лежати він буде поруч своєї жінки в вічнім відпочинку, без журби про завтрішню днину. А коли настане така тиха година, як тепер, то чути ме шелест збіжа на свойому полї і клекіт млина на свойому ставку і вечірний, далекий гул пчіл. А з дзвіницї за його упокій дзвонити-ме той великий дзвін, що він його на свою вічну память завісив.

Тихо...

Нараз будить його якийсь крик. Ага! То муляр кличе, щоби йти оглядати роботу.

„Зараз, зараз" — відповідає Цапун підіймаючи ся на ноги.

Мірить у здовж, мірить у шир і дивить ся, чи доволї високий.

Нїхто його не здурить.

„А вважайте, склепіть менї кріпко, щоби, не дай, Боже„ склепінє не впало та не поторощило нас, особливо на Великдень, коли ту цїла громада зляже" — наказує мулярів. „Ну нїчого — нїчого, виджу, що робота добра. Нїчого".

В тім око його паде на одвірки. Приглядаєть ся і видить прогалину, таку, що можна долоню вложити.

„А то що" — питає грізно.

„Всохло ся" — відповідає муляр. „Завтра направлю".

„Памятайтеж, направте, щоби мені було в порядку" — наказує богач.

Потім вилазять і збирають ся іти

Муляр скидає в торбу начинє і кличе:

— Федьку!

— Га?

—А бери начинє.

— Завдайте, то возьму.

Муляр завдає і виходить. Цапун замикає ворота, щоби що не ввійшло. Та приворотах ще раз показує на гріб і на ту щілину та каже:

„А памятайте, щобисьте мені добре направили та щоби нам тутки не віяло. Памятайте!"

Виходять.

Богдан Лепкий.

ФІЛЬОЗОФІЯ
КУМА ГНАТА ПРИ СТРЧІ З КУМОМ СТЕПАНОМ.

Степан:
Добрий день вам, куме Гнате,
Я не міг вас щось пізнати.
Дивлю ся, очима мірю
І собі сам щось не вірю.
Бо сказавши при нагоді,
Ви змінили ся що й годі.

Гнат:
Слава Йсу, вам чесний пане,
Чи то ви либонь Степане.
Тай зробили ся ви гожі
І на пана щось похожі.
Де то ви таки бували?
Що таки небудь чували?

Степан:
Що чував я? Всякі вісти...
Хочете вам розповісти?
Був по світі я усюди,
Видів там усякі люди;
Та усюди так буває:
Як за себе хто не дбає,
Не шанує свої чести,
Не старає ся піднести,
Не читає, не думає,
Про світ божий нич не знає,

Той усюди темний, бідний,
Хочби в серцю й дуже гідний.

Гнат:

Гей, кумасю, як ся вбрали,
То вже ніби паном стали,
Так говорите розумно,
Тілько шкода, що задурно;
Я не з тих, що дасть вам віру.
Ви усе на панську міру...
Вам ґазета, розум, книжка,
А у мене повна кишка,
То вже більше і не хочу,
І дурним ся не клопочу.

Степан:

Сором, сором, куме Гнате,
Вам би час було вже знати,
Що наука річ не панська,
Ні турецька, ні циганська,
А що книжка річ велика:
Сонцем є для чоловіка.
Кождому вона потрібна,
Як дитині мати рідна.
В ній знайдете добру раду,
І науку і розраду:
Як де жили ріжні люди,
Їх заслуги і їх блуди,
Хто вам ворогом, хто братом,
Хто товаришом, хто катом.
Ріжні ноші, ріжні віри,
І звичаї, ваги, міри...

Гнат:

Все пусте... Й без того знаю,
Що робити в світі маю.

Ну, ґазети потребує,
Хто торгує, хто боргує,
Як от Хаїм... Йому може
Те письмо щобудь поможе.
Або також і учитель,
Бож він ніби просвітитель,
І єґомость мусять знати,
Як ванголію читати,
І дякови разом з ними,
Щоби вміти „херувими".
На остатку хто не спроста
Проживає, як староста,
Писар, адукат, комісар,
Або хочби й самий цїсар....
А я цїсаром не буду,
Отже шкодаб лише труду.

Степан:

Так казати — не купути,
Але гірко тому жити,
Хто зівсїм не рузуміє,
Що ся кругом него дїє.

Гнат:

Шкода, куме говорити!
Хибаж я не вмію жити?
Ти-ж на власні видїв очи,
Як то я ще парубочив...
Хто тодї був понад мене?
Всї зглядали ся на мене.
У танци — то їскри крешу,
А часами як учешу
Кого схочу поза уха,
То упаде мов та муха.
А хоч празник, хоч хрестини,

То бувало й штири днини
Пю і пю і все ще можу —
Всю громаду переможу.
Тай любили мене люди
І приймали мене всюди...
Як взяв Мошко на заплату
За горівку в мене хату
І садок, що коло хати,
То сказав до мене: „Гнате,
Ви не підете з торбами,
Але лишитесь з ґаздами,
Бо за вашую хатинку
Я приймаю вас до шинку".
І я жив як в свого роду--
То носив у него воду,
То палив у грубі з рана —
Жив собі немов у пана;
Що жалю не маю й кришки —
А все, бачите, без книжки!

Степан:

Алеж, куме, в вас є діти,
Їх же треба приодіти,
І навчити сього й того,
І тутешного й святого,
Щоби добре ґаздували,
Вас на старість шанували,
Свій народ любили гідно,
Між собою жили згідно,
Щоби жили тут як треба
І дістали ся до неба.
А тут вже так-так що й годї
Книжка сталаб вам в пригодї.

Гнат:

Вже лишіть мене в спокою...
Ви наукою такою
Тілько Господа святого
Гнівите, а більш нічого.
Хто давно у нас учив ся?
Але хліб зате родив ся...
Тай часи були якії!
Днесь зівсім вже не такії...
Йдеш бувало до родини
Чи на празник, чи хрестини,
Весіля, чи инша справа,
То вже в дома тиждень страва
Не смакує, тай водиця
Дві неділї вже не пєть ся.
Бо й весіля -ж то бували —
Цїлий тиждень ся справляли.
Неоден ся так забавив,
Що й житя себе позбавив,
Або другому взяв силу
І сам пішов у могилу.
Кажу правду вам, Степане,
Що ще нинї жалко стане,
Як згадаю, що то було,
А дивись! — усе минуло.
Забожусь вам й штири рази,
Що я часом рачки лазив
Повертаючи до хати...
Часом мусїв ночувати
У рові, чи на дорозї,
Часом просто на порозї
Мусїв впасти і заснути...
А чи днесь про таке чути?

А як ті книжки настали —
Зараз ниви перестали
Хліб давати, як давнійше,
Збіже щораз поганійше,
Тай горівка погіршала,
Ще й дорозша в двоє стала
А все ті науки ваші
Наробили тої кваші.
Добре ще, що хоч „скакунку"
Дав нам Господь для ратунку.
Все його святая воля! —
Як керничку серед поля....
А не булоб того ліку,
То й не житиб чоловіку;
Прийдуть смутки і хороби —
Пропаденіє було би.

Степан:

Ну, нема за чим жаліти..
Такі люди просто діти!
Чи то пити, чи то їсти,
Щоби потім рачки лізти,
То се в вас велике діло?
Я вам скажу в очи сміло,
Що де всї такії люди,
Там богато є облуди,
Нужди, хрунївства і бруду,
Там пожива є для суду;
Коршмарі стають панами,
І сміють ся ще над нами.
А народ дурний, розпитий,
Вічно нуждою прибитий,
В хаті темно, вогко, брудно,
Що й дихнути стає нудно.

Діти чорні, голі, босі
Донечки простоволосі,
Сварка, бійка, крики, свисти...
Там лиш нуждї добре цвисти.
Темнота дає хоробу
Й пхає за житя до гробу.

Гнат:

А вам що?.. Мнєвойца й сина...
Що за вража вас година
Впхнула здибатись зі мною,
Й кепкувати надо мною.
Встав я рано помолив ся,
Й нагадав си, що піп снив ся,
А піп в снї — то чорт у днину;
Посягнув я по флящину, —
Ба! порожна! А щось з ночи
В серединї так гуркоче.
Ну, думаю, треба вмитись
І йти трошки закропитись.
А тут ви... Й взяв гріх на плечі
Слухаючи ваші речі
Против Господа святого...
Обійду ся я без того!...

(Відходить).

Степан (в слїд за Гнатом):

Нас розумних лиш десь - десь,
А вас дурнїв світ увесь!

Василь.

ЖЕРЕЛО.

В горячий день здибали ся три подорожні коло чистого, зимного жерела. Вода видобувалась обильно з землї коло широкої дороги. Коло жерела стояли дерева, зеленїла трава. Чиста як сльоза вода збирала ся в висїчений з каменя збірник, а потім витїкала з него і бігла лугами бистрим потічком.

Подорожні відітхнули в тїни і зачали пити з жерела воду. Над самим жерелом стояв камінь, а на нїм було написано:

„Будь подібний до сего жерела".

— Гарна порада — сказав один з подорожних, як бачилось купець. — Жерело тече без перестанку, — говорив він — тече далеко, прийма є до себе воду других жерел; так і чоловік повинен без перестанку клопотатись своїми справами і тодї все йому удасть ся — назбирає собі богато майна.

Другий подорожний був молодий чоловік.

— Нї, — сказав він. По моїй думцї напись на каменї значить, що чоловік повинен охороняти свою душу від дурних мислий і бажань, щоби його душа була така чиста, як вода в ось тім жерелї. Тепер вода його дає радість і силу всїм тим, котрі, як і ми, віддихають коло него. Та коли би сей потік обіг всю землю, але вода його була би брудна, з болотом, яка би була з

него користь? Хто пивби його воду?

Третий подорожний був старець. Він усміхнув ся і сказав:

— Правду сказав молодець. Тут власне примір в тім, що жерело в кождім часї дає воду кождому даром; воно вчить, щоби і чоловік робив добро всім даром, а не за нагороду, або подяку.

ЗМІСТ:

Сторона

Хан і його син 3
Соловій та рожа 13
Потвердили 23
Зерно мов куряче яйце 29
Нерукотворимий образ 33
Українські Великодні звичаї в XVIII. віці ... 37
Світ отворений 41
Матвій Цапун 46
Фільозофія кума Гната при стрічі з кумом Степаном 55
Жерело 62

КУПУЙТЕ КНИЖКИ!

На складі в Українськім Голосі можна дістати слідуючі книжки:

Подорож Ґулївера до краю Лїліпутів (малих людий) ..... **20 ц.**

Хінська Царівна і Калина .....**20 ц.**

Видінє Паломника в Єрусалимі і другі оповіданя .....**20 ц.**

Весна, збірка поезій .....**35 ц.**

Сїра кобила ..... 5 ц.

Пригоди Ничипора Довгочхуна .....**15 ц.**

Пімста робітника, оповіданє з канадійського житя .....**15 ц.**

Опришок і другі оповіданя .....**20 ц.**

Закон відшкодованя робітників .....**10 ц.**

Хан і його син, або Українка-Бранка і другі оповіданя .....**20 ц.**

Книгарням і розпродавцям звичайний книгарський опуст.

Замовленя слати на адресу:

UKRAINIAN VOICE

BOX 3626 WINNIPEG, MAN.

ЧИТАЙТЕ ЧИТАЙТЕ

УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС

найбільшу українську часопись в Канаді, яка виходить на 12 сторін

Український Голос коштує на рік 2 доляри разом з книжочками вартости 1 доляра, які кождий передплатник дістане **даром.**

Український Голос подає найбільше вістий з російської і австрійської України, дописий з житя Українців в Канаді і ріжних вістий з Канади.

В Українськім Голосі знайдете много наукових статий, оповідань, смішного і ріжної всячини.

Запренумерувавши собі Український Голос, будете мали в нім найліпшого приятеля, з яким ніколи не розстанетесь

Предплачуйте отже Український Голос і заохочуйте других до передплати сеї часописі. Нехай не буде ані одної української хати в Канаді, в котрій не знаходив би ся Український Голос!

Передплату посилайте на адресу:

UKRAINIAN VOICE

BOX 3626, - WINNIPEG, MAN.

Льокаль редакції і адміністрації містить на

212-214 DUFFERIN AVE., WINNIPEG.